(Published on *Institute for War and Peace Reporting* (https://iwpr.net

خان له مطبوعاتو څخه ساه اخیستې ده

Author: Ahmed Zia
د هرات اوسیدونکي د ورځنیو سیاسي او ټولنیزو موضوعاتو د تر لاسه کولو له پاره دومره تږي دي چې له کابل څخه تر لاسه شوي ورځ پاڼې لولي، تر څو وپوهیږي چې څه روان دي.

د خپلې اوږدې سپينې پګړۍ او همدا شان سپینې ږیرې سره اسماعیل خان یوه مهربانه او مقتدره بڼه څرګندوي چې پوسترې او تصویرونه یي هر چیرې د افغانستان په کلتوري پلازمینه هرات کې لګول شوي دي.

د دغه شتمن والي اغیز د لویدیځ او جنوب پر سیمو پخپله د هغه په ډول چې د دغو سیمو امیر دی ډیر زیات دی او دومره چې یي واک پر دغو سیمو چلیږي پر بل هیڅ ځای نه چلیږي.

د ښار لویه ورځ پاڼه د اسماعیل خان ده او پخپله هغه یي مالي لګښت ورکوي. سیمه ایز ژورنالستان شکایت کوي چې دوی ځورول کیږي او چارواکي وایي چې دوی د مطبوعاتو په اړه له نوي قانون څخه چې په دې وروستیو کې د انتقالي ادارې له خوا په کابل کې بیان د آزادۍ د زیاتوالي له پاره تصویب شوی اصلا خبر نه دي.

د ښار یوه ژورنالست حسن زاده وویل: د طالبانو تر ماتې وروسته د هرات آزادخیالو د نویو خپلواکو خپرونو د زیاتیدو طمع درلوده چې د خلکو د نظر او ستونځو څرګندونه وکړي او دا کار لا تر اوسه پورې نه دی شوی.

د هرات ولایت چې نژدې درې لکه اوسیدونکي لري له ډیر پخوا څخه د افغانستان کلتوري پلازمینه بلل کیږي او د دې له پاره ښه دلیل هم لري چې کلتوري پلازمینه وبلل شي. له ۱۵ پیړۍ څخه چې تیموري سلطنت دا ښار خپل مرکز وټاکه، او د مغولو د دوو پیړیو د حکمرانۍ په موده کې دا هرات د خپلو ادبیاتو، فلسفې او هنر له امله مشهور وو. دا میراث تر ننه پورې د یوه با اعتباره پوهنتون او د ښې روزل شوې ښاري ټولنې په بڼه دوام لري.

عبدالظاهر میهن یار د اطلاعاتو او کلتور د وزیر مرستیال IWPR ته وویل : د ښار د لویې ورځ پاڼې اتفاق اسلام د ښه والي له پاره هڅې دوام لري چې په دې وروستیو کې له اونیزې څخه په ورځ پاڼې بدله شوې ده. که څه هم د ورځ پاڼې لګښت د اسماعیل خان له خوا ورکول کیږي، هره ګڼه یي په ډیرې وفادارۍ سره د هغه رسمي کړنلاره منعکسوي.

هغه مهال چې د کابل حکومت چارواکي هرات ته واستول چې خپلې دندې اشغال کړي او خان یي له منلو انکار وکړ، اتفاق اسلام په دې اړه راپور ور نه کړ. همدا شان دغې ورځ پاڼې د دې پوښتنې ځواب هو نه دی ورکړې چې د هغې مالیي له پیسو څخه یي څومره کابل ته لیږلي چې د ایران سره پر پوله یي له ګمرکي مالیي څخه تر لاسه کړي.

اتفاق اسلام په رښتیا سره هم اتفاق نامه – د اسماعیل خان ورځ پاڼه ده. د پوهنتون یوه زده کوونکي حسیب اله شکایت وکړ چې په دې کې پرته له حکومتي خبرونو بل هیڅ هم نه شته.

د خان ورځ پاڼه په هرات یوازېنۍ ورځ پاڼه نه ده. هلته درې نورې خپرونې هم دي- اورنګ هشتم او کودک چې د هرات د لیکوالو د ټولنې له خوا او تخصص چې د خپلواکې مسلکي اتحادیي له خوا خپریږي. که څه هم دا ورځ پاڼې روانې چارې او یا هم غیر جانبداره یا آزاده سیاسي مسایل نه خپروي . اورنګ هشتم د ښوونې او روزنې موضوعات لري، کودک د ماشومانو له پاره او تخصص د داخلي سازمانونو مسایل خپروي.

عبدالهادي فایق چې د اطلاعاتو او کلتور په ولایتي دفتر کې کار کوي وایي: ژورنالستان د ده دفتر ته راغلي وو چې د نورو خپرونو د خپرولو اجازه واخلي. که څه هم دوی ته اجازه نه ده ورکړ شوې ځکه چې دوی د مطبوعاتو له نوي قانون څخه خبر نه وو. د دغه قانون په چوکاټ کې ورځ پاڼې په آزاده توګه پرته له کومې اجازې یا کنترول خپریدې شي. د مطبوعاتو دغه قانون د سرکال په لومړیو کې په کابل کې تصویب شوی.

په مرکو کې اسماعیل خان په تکرار سره ویلي چې هر څوک په آزاد ډول هر څه یي چې خوښه وي لیکلې شي، خو په عمل کې چې لیکوالان او ژورنالستان غواړي څه ولیکي د هغه پر خبرو باور نه لري.

یوه نړیوال څارونکي وويل: له هغه مهال چی طالبان نسکور شوي اسماعيل خان نور هم ځواکمن شوی . شپږ مياشتی وړاندی داسی احساس کيده چی د هغه چلند بايد له احتياط څخه ډک وي خو اوس هغه له نړیوالو سازمانونو سره کلک چلند کوي. په عمومي ډول داسی نظر دی چی هغه احساس نه کوي چی نور دی نو له احتياط څخه کار واخلي.

له دوو لسيزو څخه زياته موده کيږي چی خان په هرات یو واکمن او مقتدر شخصيت دی. هغه په ۱۹۷۹ کی هغه مهال د پوځ د تورن په توګه مخور کس شو چی د هغه پاڅون مشري يي وکړه چی په پای کی يي له ۲۰۰ څخه زيات کمونستان او روسي مشاورين يا سلاکاران چی په دغه ښار کی يي مرکز جوړ کړی وو ووژل شول. خان چی اوس ۵۷ کلن دی د خپل شخصي پوځ د عسکرو شمير يي ۳۰۰۰۰ ته رسيږي او د پولی د مالیي عوايد يي ٤۰ مليونو ډالرو څخه زيات دي چی په کابل کی د انتقالي اداری د بوديجی د نيمايي په برابر دي.

د هغه تصويرونه په ټولو حکومتي دفترونو، کوڅو، دوکانونو او هوټلونو کی ليدل کيږي. د هغه عکسونه له ولس مشر حامد کرزي او د جمعيت اسلامي د وژل شوي قومندان احمدشاه مسعود او يا پخپله ځان ته د هغه تصويرونه لګول شوي دي.

د سيمی تلويزيوني او راديويي پروګرامونه تر ورته کنترول لاندی دي. دا خپرونی چی هره شپه د پنځو ګړيو له پاره دي، غونډی او په غونډو کی د چارواکو تصويرونه ښيي. بيروکراتان ادعا کوي چی هره ورځ دوی ته د ليدونکو له خوا په سل ګونو مثبت ليکونه راځي او وايي چی يوازينی مشکل يي تخنيکي مشکل دی چی د زړو روسي سامان آلاتو له امله رامنځ ته کيږي.

په داسی حال کی چی اوضاع په دغه ډول ده ډير هراتيان په نورو ځايو کی د معلوماتو د تر لاسه کولو هڅه کوي. د ښوونځي ښوونکي سيداکبر IWPR ته وويل هغه په بی صبر□ سره له کابل څخه د ورځپاڼو د رارسيدو انتظار باسي چی ۱۰۰۰ کيلومتره د سړک لار ده. هغه وايي کله کله د کابل اوونيزه تر لاسه کوم او ټوله لولم. هغه وويل په هرات کی د لوستو وړ څه نه شته.

لږ تر لږه له هغه راهيسته چی طالبان نسکور شوي دي، د ښار استوګن د تفريح له پاره نور متبادل امکانات لري. کورن□ کولی شي د سپوږمک□ له لاری بهرني چينلونه ننداره کړي. د هوټلونو او چای خانو مالکان خپلو مراجعينو ته له ايران څخه پر رانيول شويو DVDs هندي فلمونه ور وښيي.

Location: [Iraqi Kurdistan](#)
[Iran](#)
[Afghanistan](#)

Source URL: https://iwpr.net/ps/global-voices/%D8%AE%D8%A7%D9%86-%D9%84%D9%87-%D9%85%D8%B7%D8%A8%D9%88%D8%B9%D8%A7%D8%AA%D9%88-%DA%85%D8%AE%D9%87-%D8%B3%D8%A7%D9%87-%D8%A7%D8%AE%D9%8A%D8%B3%D8%AA%D9%89-%D8%AF%D9%87